

Oba policisté šli opět k svému autu, následováni bílým psíkem, který na ně zuřivě štěkal, a Tschanz si sedl za volant.

„Tenhle spisovatel se mi nelíbí,“ utrousil. Bärlach si urovnal plášť, než nastoupil. Psíček se vyšplhal na viniční zídku a vytrvale štěkal.

„Teď ke Gastmannovi,“ řekl Tschanz a spustil motor.

Stařík zavrtěl hlavou. „Do Bernu.“

Sjížděli k Ligerzu, do kraje, který se před nimi rozevíral v ohromné hloubce. Do dále se rozprostíraly živly: skála, země, voda. Jeli ve stínu, ale slunce, zapadlé za Tessenbergem, osvětlovalo ještě jezero, ostrov, kopce, předhůří, ledovce na obzoru a nakupené oblačné obludy, plovoucí v blankytných nebeských mořích. Stařík hleděl do toho neustále se měnícího povětří na prahu zimy a nedal se mýlit. Pořád totéž, myslel si, jakkoliv se to mění, pořád totéž. Ale když se silnice náhle stočila a jezero jako vyklenutý štít leželo kolmo pod nimi, Tschanz zastavil.

„Musím s vámi mluvit, komisaři,“ řekl rozčileně.

„Co chceš?“ zeptal se Bärlach a shléžel dolů po skalách.

„Musíme navštívit Gastmanna, jinak se nedostaneme dál, to je přece logické. Především musíme vyslechnout sluhy.“

Bärlach seděl opřen, prošedivělý, důstojný pán, a chladněma, přivřenýma očima klidně pozoroval mladíka vedle sebe.

„Můj bože, nemůžeme vždycky dělat, co je logické, Tschanzi. Lutz nechce, abychom Gastmanna navštívili. To je pochopitelné, neboť musel případ předat svazovému návladnímu. Vyčkejme jeho nařízení. Jde přece o nedůtklivé cizince.“ Bärlachova lhostejnost vyvedla Tschanze z míry.

„To je přece nesmysl,“ křičel. „Lutz svými politickými ohledy sabotuje vyšetřování. Von Schwendi je jeho přítel a Gastmannův advokát, ostatní si lze domyslit.“

Bärlach nahnul brvou. „Dobře, že jsme sami, Tschanzi. Lutz jednal snad trochu ukvapeně, ale měl k tomu své důvody. Záhada je u Schmieda, ne u Gastmanna.“

Tschanz trval na svém: „Musíme hledat jen a jen pravdu,“ zvolal zoufale do připlouvajících oblačných pohoří, „pravdu a nic než pravdu, kdo je Schmiedovým vrahem!“

„Ano,“ opakoval Bärlach, ale bez patosu a chladně, „nic než pravdu, kdo je Schmiedovým vrahem.“

Mladý policista položil staříkovi ruku na levé rameno, pohlédl mu do neproniknutelné tváře:

„Proto musíme všemi prostředky postupovat proti Gastmannovi. Vyšetřování nesmí mít mezery. Nedá se vždycky dělat, co je logické,

říkáte. Ale tady to *musíme* udělat. Nemůžeme Gastmanna vynechat.“

„Gastmann není vrah,“ řekl Bärlach suše.

„Je však možné, že Gastmann vraždu nařídil. Musíme vyslechnout jeho sluhu!“ odvětil Tschanz.

„Nevidím sebemenší důvod, který by mohl Gastmanna pohnout k tomu, aby Schmieda zavraždil,“ řekl stařík. „Pachatele musíme hledat tam, kde by čin mohl mít smysl, a to je výhradně věc svazového návladního,“ pokračoval.

„Také spisovatel považuje Gastmanna za vraha,“ zvolal Tschanz.

„Také ty ho za něho považuješ?“ zeptal se Bärlach číhavě.

„Také já, komisaři.“

„Pak jen ty sám,“ konstatoval Bärlach. „Spisovatel ho považuje pouze za schopna každého zločinu, to je rozdíl. Spisovatel nic neříkal o Gastmannových činech, nýbrž pouze o tom, čeho je schopen.“

Tu ztratil Tschanz trpělivost. Chytil staříka za ramena. „Léta jsem stál ve stínu, komisaři,“ supěl. „Vždycky mě pomíjeli, přehlíželi, nakládali se mnou jako s kusem hadru, jako s lepším poštákem!“

„Připouštím, Tschanzi,“ řekl Bärlach a utkvěle zíral do mladíkovy zoufalé tváře, „po léta jsi stál ve stínu toho, který teď byl zavražděn.“

„Jen protože měl lepší školy! Jenom protože uměl latinsky.“

„Křivdíš mu,“ odpověděl Bärlach, „Schmied byl nejlepší kriminalista, jakého jsem kdy znal.“

„A teď,“ křičel Tschanz, „když mám šanci, má být zase všechno k ničemu, má snad moje jedinečná příležitost dostat se nahoru zajít na pitomou diplomatickou hru! Jen vy to ještě můžete změnit, komisaři, promluvte s Lutzem, jen vy ho můžete pohnout k tomu, aby mě nechal jít ke Gastmannovi.“

„Ne, Tschanzi,“ řekl Bärlach, „to já nemůžu.“

Tschanz jím cloumal jako se školákem, držel ho v pěstích, křičel: „Promluvte s Lutzem, promluvte!“

Stařík se však nedal obměkčit: „Nejde to, Tschanzi,“ řekl. „Já už na tyhle věci nejsem. Jsem starý a nemocný. Potřebuju klid. Musíš si pomoci sám.“

„Dobrá,“ řekl Tschanz, najednou Bärlacha pustil a uchopil zase volant, třebaže byl smrtelně bílý a rozechvělý. „Tak ne. Vy mi nemůžete pomoci.“

Sjížděli opět k Ligerzu.

„Tys byl přece na dovolené v Grindelwaldu? Penzión Eiger?“ zeptal se stařík.

„Ano, komisaři.“

„Klid a nízké ceny?“

„Přesně tak.“

„Dobrá, Tschanzi, zítra si tam zajedu, abych si odpočinul. Musím do vyšších sfér. Vzal jsem si týden zdravotní dovolené.“

Tschanz hned neodpověděl. Teprve když zahýbali na silnici Biel—Neuenburg, poznamenal a jeho hlas zněl opět jako obvykle:

„Vyšší sféry nejdou vždycky k duhu, komisaři.“

Ještě téhož večera zašel Bärlach k svému lékaři na Bärenplatz, k doktoru Samuelu Hungertobelovi. Svítlo se už, minutu za minutou se snášela stále temnější noc. Bärlach se díval z Hungertobelova okna dolů na náměstí, jež se hemžilo lidmi. Lékař skládal nástroje. Bärlach a Hungertobel se znali už odedávna, chodili spolu do gymnasia.

„Srdce je dobré,“ řekl Hungertobel, „chválabohu!“

„Máš záznamy o mém případě?“ zeptal se Bärlach.

„Celý fascikl,“ odpověděl lékař a ukázal na štos papírů na psacím stole. „Všecko tvoje nemoc.“

„Nikommu jsi o mé nemoci nevykládal, Hungertobele?“ zeptal se stařík.

„Ale Hansi,“ řekl druhý stařík, „to je přece lékařské tajemství.“

Dole na náměstí přijela modrá mercedeska, zastavila mezi vozy, které tam parkovaly. Bärlach se zadíval pozorněji. Vystoupil Tschanz a dívka v bílém nepromokavém plášti, po němž jí splývaly vlasy v plavých praménkách.

„Nevloupal se k tobě někdo, Samueli?“ zeptal se komisař.

„Co tě to napadá?“

„Jen tak.“

„Jednou mi někdo přeházel psací stůl,“ přiznal se Hungertobel, „a tvůj chorobopis ležel nahoře na stole. Peníze nechyběly, ačkoliv v psacím stole jich bylo poměrně dost.“

„A proč jsi to nehlásil?“

Lékař se poškrábal ve vlasech. „Peníze, jak jsem řekl, nescházely, a vlastně jsem to chtěl i tak hlásit. Ale pak jsem na to zapomněl.“

„Tak,“ řekl Bärlach, „tys na to zapomněl. S tebou to aspoň mají lupiči dobré.“ A myslel si: Odtud to tedy Gastmann ví. Podíval se opět dolů na náměstí. Tschanz vstupoval teď s dívkou do italské restaurace. V den jeho pohřbu, myslel si Bärlach a odvrátil se definitivně od okna. Pohlédl na Hungertobela, který seděl u psacího stolu a psal.

„Tak jak to se mnou vypadá?“

„Máš bolesti?“

Stařík mu vylíčil svůj záchvat.

„To je zlé, Hansi,“ řekl Hungertobel, „musíme tě do tří dnů operovat. Jinak to už nejde.“

„Je mi teď dobře jako nikdy.“

„Za čtyři dny přijde nový záchvat, Hansi,“ řekl lékař, „a ten bys nepřežil.“

„Mám tedy ještě dva dny času. Dva dny. A třetího dne ráno mě budeš operovat. V úterý ráno.“

„V úterý ráno,“ řekl Hungertobel.

„A potom mi zbývá ještě rok života, že, Samueli,“ řekl Bärlach a hleděl nevyzpytatelně jako vždy na spolužáka.

Ten vyskočil a prošel pokojem.

„Odkud bereš tenhle nesmysl?“

„Od toho, kdo četl můj chorobopis.“

„Ty jsi ten lupič?“ zvolal lékař rozčileně.

Bärlach zavrtěl hlavou. „Ne, já ne. Nicméně je to tak, Samueli; už jen jeden rok.“

„Už jen jeden rok,“ odpověděl Hungertobel, u stěny ordinace usedl na židli a hleděl bezmocně na Bärlacha, který stál uprostřed pokoje, v daleké, chladné osamělosti, nehybně a pokorně, a před jeho ztraceným pohledem nyní lékař sklopil oči.

Kolem druhé hodiny v noci se Bärlach znenadání probudil. Šel si brzy lehnout, také si vzal na Hungertobelovu radu prášek, poprvé, takže zprvu připisoval své náhlé probuzení těmto neobvyklým opatřením. Avšak zároveň se domníval, že ho probudil jakýsi šramot. Byl — jako často, když se náhle probudíme — nadměru jasnozřivý a bdělý; nicméně se musel nejdříve orientovat a teprve po několika okamžicích — které nám pak připadají jako věčnost — se

upamatoval. Neležel v ložnici, jak jinak mívával ve zvyku, nýbrž v knihovně; neboť očekával zlou noc, jak si vzpomněl, a chtěl ještě číst; ale pak ho zřejmě přemohl hluboký spánek. Rukama si přešel po těle, byl ještě v šatech; přikryl se jen vlněnou pokrývkou. Naslouchal. Něco spadlo na zem, byla to kniha, kterou četl. Tma v místnosti bez oken byla hluboká, ale ne naprostá; otevřenými dveřmi ložnice pronikalo slabé světlo, odtamtud prosvítala bouřlivá noc. Slyšel, jak v dále zaskučel vítr. Časem rozeznal v temnotě poličku s knihami a židli, také hranu stolu, na němž, jak s námahou poznal, pořád ještě ležel revolver. Vtom ucítil průvan, v ložnici bouchlo okno, načež se s prasknutím zavřely dveře. Vzápětí zaslechl stařík z chodby tiché klapnutí. Pochopil. Někdo otevřel domovní dveře a vnikl na chodbu, aniž arci počítal s možným průvanem. Bärlach vstal a rozsvítil stojací lampu.

Uchopil revolver a odjistil ho. Tu i neznámý na chodbě rozsvítil. Bärlach, který pootevřenými dveřmi spatřil rozsvícenou lampu, byl překvapen, neboť v tomto činu neznámého neviděl smysl. Pochopil teprve, když už bylo pozdě. Spatřil obrys paže a ruky, která sáhla do lampy, poté vyšlehl modravý plamen a byla tma: neznámý vytrhl lampu a způsobil krátké spojení. Bärlach stál v naprosté temnotě, protivník se odhodlal k boji a stanovil podmínky: Bärlach musel bojovat ve tmě. Stařík sevřel zbraň a opatrně otevřel dveře do ložnice. Vstoupil do pokoje. Okny vnikalo nejisté světlo, zprvu sotva viditelné, jež však zesílilo, když si na ně zvykl. Bärlach se přitiskl ke stěně mezi postelí a oknem, jež vedlo na řeku; druhé okno bylo vpravo od něho, hledělo na sousední dům. Tak stál v neproniknutelném stínu, sice v nevýhodě, že nemohl uhnout, doufal však, že neviditelnost to vyváží. Dveře do knihovny se odrážely v chabém světle oken. Musí zahlédnout obrys neznámého, až jimi projde. Tu vzplál v knihovně jemný paprsek baterky, klouzal pátravě po vazbách, potom po podlaze, po židli, nakonec po psacím stole. V paprsku utkvěl hadovitý nůž. Protějšími otevřenými dveřmi spatřil Bärlach opět ruku. Vězela v hnědé kožené rukavici, hmatala po stole, sevřela rukojeť hadovitého nože. Bärlach zvedl zbraň, namířil. Vtom zhasla baterka. Stařík s nepořízenou opět sklonil revolver, čekal. Ze svého místa viděl oknem ven, tušil černou hmotu neustále proudící řeky, zdvihající se město na druhé straně, katedrálu zabodávající se do nebes jako šíp a nad tím ženoucí se mračna. Stál nehybně a očekával nepřítele, který ho přišel zabít. Jeho oko se zavrtávalo do neurčitého výřezu dveří. Čekal. Vše bylo tiché, odumřelé. Pak odbily hodiny na chodbě: tři. Poslouchal. Z dálky

Fr slyšel slabé tikání hodin. Kdesi zahoukalo auto, pak přejelo kolem.
Fr Lidé z baru. Chvilí se domníval, že slyší oddechování, ale jistě se
Dü k trpělivá, krutá noc, která pod černým pláštěm ukrývala smrtícího
C hada, nůž hledající jeho srdce. Stařík sotva dýchal. Stál tam a svíral
t zbraň, skoro necítil, jak mu studený pot stéká po týle. Nemyslel už
já na nic, ani na Gastmanna, ani na Lutze, už ani ne na nemoc, která
do mu užírala tělo, hodinu za hodinou, ničt mu život, který nyní
l bránil, pln chtivosti žít a jen žít. Byl už jen oko, které pronikalo nocí,
vypí už jen ucho, které zkoumalo nejslabší zvuk, už jen ruka, která
Nei svírala chladný kov zbraně. Nicméně nakonec rozeznal vrahovu
pc přítomnost jinak, než předpokládal; ucítil na tváři neurčitý chlad,
jeho nepatrnou změnu vzduchu. Dlouho si to nedovedl vysvětlit, až
D uahádl, že se otevřely dveře vedoucí z ložnice do jídelny. Neznámý
nas podruhé zkřížil jeho výpočty, vnikl do ložnice oklikou, neviditelně,
Prost neslyšně, nezadržitelně, hadovitý nůž v ruce. Bärlach si teď uvědo-
ob mil, že musí zahájit boj, že musí jednat první, on, starý, na smrt
s pal nemocný muž, boj o život, který vydrží už jen rok, když vše dobře
int dopadne, když Hungertobel dobře a správně řízne. Bärlach namířil
Vše revolver na okno vedoucí k Aaře. Pak vystřelil a ještě jednou, celkem
v třikrát, rychle a bezpečně, tříštícím se sklem do řeky, načež se svezl
I k zemi. Nad ním to zasvištělo, byl to nůž, který se s chvěním zabodl
Sou do zdi. Ale stařík již dosáhl svého: v protějším okně se rozsvítilo,
k v byli to lidé ze sousedního domu, kteří se teď vyklonili z otevřených
oken; k smrti vyděšení a zmatení zírali do noci. Bärlach se vztyčil.
Světlo z vedlejšího domu osvětlovalo ložnici, ve dveřích jídelny
zahlédl ještě nejasně stín postavy, pak bouchly domovní dveře, poté
od průvanu dveře knihovny, pak dveře do jídelny, rána za ranou,
okno klaplo, načež bylo ticho. Lidé ve vedlejším domě stále ještě
civěli do noci. Stařík se nehnul od stěny, v ruce stále ještě třímал
zbraň. Stál tam nehybně, jako by přestal vnímat čas. Lidé se ztrá-
celi, světlo zhaslo. Bärlach stál u stěny, opět ve tmě, splýváje s ní,
s amojediny v domě.

Za půl hodiny vyšel na chodbu a vyhledal baterku. Zatelefonoval
Tschanzovi, aby přišel. Potom vyměnil spálenou pojistku, světlo
opět vzplálo. Bärlach si sedl do křesla, naslouchal do noci. Venku

předjel vůz, prudce zabrzdil. Opět se otevřely domovní dveře, opět
zaslechl kroky. Tschanz vstoupil do pokoje.

„Někdo mě chtěl zabít,“ řekl komisař. Tschanz byl bledý. Byl
bez klobouku, rozčuchané vlasy mu padaly do čela a pod zimníkem
měl pyžama. Zašli spolu do ložnice. Tschanz vytáhl nůž ze stěny,
s námahou, neboť se hluboko zaryl do dřeva.

„Tímhle?“ zeptal se.

„Tímhle, Tschanzi.“

Mladý policista si prohlédl rozbitou okenní tabulku. „Vy jste
vystřelil do okna, komisaři?“ zeptal se udiveně.

Bärlach mu vše vyprávěl. „Nejlepší, co jste mohl udělat,“ za-
mumlal Tschanz.

Zašli do chodby a Tschanz zvedl ze země žárovku.

„Chytré,“ mínil s jistým obdivem a opět ji odložil. Pak se vrátili
do knihovny. Stařík se natáhl na divan, přikryl se, ležel bez-
mocný, pojednou prastarý a jako do sebe propadlý. Tschanz stále
ještě držel v ruce hadovitý nůž. Zeptal se:

„Cožpak jste lupiče nepoznal?“

„Ne. Byl opatrný a rychle se vytratil. Zahlédl jsem jen, že měl
hnědé kožené rukavice.“

„To je málo.“

„To není nic. Ale ačkoliv jsem ho neviděl a stěží jsem slyšel jeho
dech, vím, kdo to byl. Víím to; víím to.“

To vše říkal stařík takřka neslyšně. Tschanz potěžkával v ruce
nůž, pohlédl na šedivou ležící postavu, na starého, nemocného
muže, na jeho ruce, které ležely podél křehoučkého těla jako zvadlé
květiny vedle mrtvého. Pak spatřil pohled ležícího. Klidně, nevy-
zpytatelně a jasně na něm utkvívaly Bärlachovy oči. Tschanz položil
nůž na psací stůl.

„Zítřa musíte do Grindelwaldu, jste nemocen. Nebo jste si to
přece jen radši rozmyslel? Možná že to není ono, ta vysoká poloha.
Je tam teď zima.“

„Ale ano, pojedu.“

„Pak se musíte ještě trochu prospat. Mám u vás hlídat?“

„Ne, jen jdi, Tschanzi,“ posílal ho pryč komisař.

„Dobrou noc,“ řekl Tschanz a pomalu odcházel. Stařík už neod-
pověděl, zdálo se, že usnul. Tschanz otevřel domovní dveře, vyšel
ven, opět je zavřel. Pomalu přešel několik kroků k silnici, zavřel také
zahradní branku, jež zela dokořán. Potom se otočil k domu. Byla
ještě stále tmavá noc. Všecky věci se ztrácely v temnotě, i sousední
domy. Jenom v dálce nahoře svítila pouliční svítlna, ztracená hvěz-

Fr da v pochmurných tmách, plných truchlivosti, plných šumění řeky. Tschanz postával a najednou tiše zaklel. Nohou opět otevřel zahradní branku, odhodlaně přešel zahradní pěšinkou k domovním dveřím, opět se vracel cestou, jíž šel. Ale dveře byly zamčené.

Dü k Bärlach vstal v šest, aniž předtím usnul. Byla neděle. Stařík se umyl, oblékl si také jiné šaty. Pak zatelefonoval pro taxík, najíst se chtěl v jídelním voze. Vzal si teplý zimmník a vyšel z bytu do šedivého rána, ale kufr s sebou neměl. Nebe bylo jasné. Kolem vrávorál zchátralý student, páchl pivem, pozdravil. Blaser, myslil si Bärlach, už podruhé propadl z fyziky, chudák. To se pak začne chlastat. Taxík předjel, zastavil. Byl to velký americký vůz. Šofér měl zvednutý límec, Bärlach mu sotva viděl do očí. Šofér otevřel.

„Na nádraží,“ řekl Bärlach a nastoupil. Vůz se rozjel.

„Nuže,“ řekl hlas vedle něho, „jak se daří? Spal jsi dobře?“

Bärlach pootočil hlavu. V protilehlém koutě seděl Gastmann. Byl ve světlém převlečníku, na rukou měl hnědé rukavice. Paže měl zkřížené a seděl tam jako starý, uštěpačný sedlák. Šofér vpředu se otočil tváří k nim, zubil se. Límec už neměl zvednutý, byl to jeden ze sluhů. Bärlach pochopil, že vlezl do pasti.

„Co zas ode mne chceš?“ zeptal se stařík.

„Pořád ještě za mnou slídíš. Byl jsi u spisovatele,“ řekl muž v koutě a jeho hlas zněl výhružně.

„To je moje povolání.“

Muž z něho nespouštěl oči: „Doposud každý, kdo se mi pletl do cesty, přišel o život, Bärlachu.“

Ten vpředu jel jako ďábel vzhůru strmými svahy Aary.

„Já ještě žiju. A pořád jsem se tebou zabýval,“ odpověděl komisař klidně.

Oba mlčeli.

Šofér jel šílenou rychlostí k náměstí Vítězství. Přes ulici se belhal stařec a taktak uskočil.

„Dávejte přece pozor,“ řekl Bärlach zlostně.

„Jeď rychleji,“ zvolal Gastmann břitce a výsměšně si staříka prohlížel. „Miluju rychlé stroje.“

Komisaře mrazilo. Neměl rád vzduchoprázdné prostory. Přehnali se po mostě kolem tramvaje a nad stříbrnou stužkou řeky hluboko pod nimi se blížili k městu, které se jim ochotně otvíralo. Ulice byly ještě pusté a prázdné, obloha nad městem skelná.

„Radím ti, zanech té hry. Bylo by na čase, abys uznal svou porážku,“ řekl Gastmann a nacpával si dýmku.

Stařík hleděl na tmavá klenutá podloubí, jež mýjeli, na rozmázlé postavy dvou strážníků, kteří stáli před Longovým knihkupectvím. Geissbühler a Zumsteg, pomyslel si, a pak: Toho Fontana bych měl už konečně zaplatit.

„Nemůžeme zanechat hry,“ řekl konečně. „Ty ses provinil oné noci v Turecku, že jsi nabídl sázku, Gastmanne, a já, že jsem ji přijal.“

„Ty si pořád ještě myslíš, že jsem zabil Schmieda?“ zeptal se Gastmann.

„Nikdy jsem si to nemyslel,“ odpověděl stařík, načež pokračoval, hlostejně přihlížeje, jak si Gastmann zapaluje dýmku:

„Nepodařilo se mi usvědčit tě ze zločinů, které jsi spáchal, nyní tě tedy usvědčím z toho, co jsi nespáchal.“

Gastmann zkoumavě pohlédl na komisaře.

„Tahle možnost mi ještě nikdy nenapadla,“ řekl. „Budu si muset dát pozor.“

Komisař mlčel.

„Možná že jsi nebezpečnější chlapík, než jsem si myslel, starouši,“ zadumaně poznamenal Gastmann v koutě.

Vůz se zastavil. Byli u nádraží.

„Je to naposled, co s tebou mluvím, Bärlachu,“ řekl Gastmann. „Příště tě zabiju, jestli ovšem přežiješ operaci.“

„Mýlíš se,“ řekl Bärlach, který stál na jítřním náměstí, starý a trochu zkřehlý. „Nezabiješ mě. Jsem jediný, kdo tě zná, a tak jsem také jediný, kdo ti může být soudcem. Soudil jsem tě, Gastmanne, a odsoudil jsem tě k smrti. Dnešní den už nepřežiješ. Kat, kterého jsem vyvolil, přijde dnes k tobě. Zabije tě, neboť se to ve jménu Božím musí stát.“

Gastmann sebou trhl a udiveně zíral na staříka, ale ten vešel na nádraží, ruce pohřbeny v kabátě, aniž se obrátil, vstoupil do temné budovy, jež se zvolna plnila lidmi.

„Blázne!“ křikl náhle Gastmann za komisařem tak hlasitě, že se několik chodců ohlédlo. „Blázne!“ Ale Bärlach už byl tentam.

Den, který se teď stále vítězněji prosazoval, byl jasný a mocný, slunce, dokonalý míč, vrhalo tvrdé a dlouhé stíny a kutálejíc se do výše, krátilo je poměrně málo. Město leželo jako bílá mušle, nasávalo